

Ulkoasiainhallinnon strategiset painopistealueet

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata sen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia ja ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Kestävällä pohjalla oleva talous ja kansainvälinen kilpailukyky tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista.

Suomi harjoittaa aktiivista kahdenvälistä ja monenkeskistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se edistää keskinäisriippuvuuksien maailmassa kestävästä kehitystä sekä kansainvälistä vakautta, rauhaa, demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja tasa-arvoa.

Suomi vaikuttaa tavoitteellisesti toimintaympäristöönsä osana pohjoismaista, eurooppalaista ja kansainvälistä yhteisöä.

Toimintaympäristö

Voimakas muutos toimintaympäristössä tarjoaa Suomelle sekä uusia mahdollisuuksia että vakavia huolenaiheita. Valtiot ja muut toimijat ovat entistä tiiviimmin ja moninaisemmin sitein yhteydessä toisiinsa ja toisistaan riippuvaisia. Niiden valtasuhteet ovat jatkuvassa muutoksessa. Yleismaailmallisten arvojen kunnioitus horjuu. Kansainvälinen turvallisuustilanne on eurooppalaisesta näkökulmasta heikentynyt viime vuosien aikana. Muuttuneelle toimintaympäristölle on ominaista muutosten nopeus ja ennakoimattomuus.

Tietoisuus koko maapalloa koskevista ongelmista kasvaa. Kestävässä kehityksessä ja ilmastopolitiikassa on onnistuttu tekemään uusia maailmanlaajuisia sitoumuksia. Kansainvälisten instituutioiden toimintakyky on odotuksiin nähden rajallinen ja sovittujen sääntöjen noudattamiseen perustuvaan toimintatapaan kohdistuu paineita.

Väestönkehitys ja muuttoliikkeet sekä ns. neljäs teollinen vallankumous – ml. teknologinen kehitys, erityisesti digitalisaatio, talouden globalisaatio ja kansainväliset arverkot – vaikuttavat Suomeen sekä suoraan että välillisesti. Samanaikaisesti maailmankauppaa rajoittavat toimenpiteet ja sisäänpäin kääntyminen ovat kasvussa. Ilmastonmuutos, luonnonvarojen riittävyys, ruokaturva ja köyhyys sekä muutokset energian tuotannossa vaikuttavat globaaliin toimintaympäristöön. Miljoonien ihmisten elämä eri puolilla maailmaa on parantunut, mutta kehitys on kohdistunut epätasaisesti. Monien maiden hallitukset rajoittavat demokraattisten instituutioiden toimintaa ja kaventavat ihmisoikeuksia. Yhteiskuntien välinen ja sisäinen polarisaatiokehitys lisää konfliktiriskejä. Vaikeat ja usein pitkittyneet konfliktit ja ääri liikkeiden toiminta pahentavat turvallisuustilannetta ja estävät kehitystä monissa maissa. Terrorismi on vakava kansainvälinen ongelma. Konfliktit, köyhyys ja ilmastomuutoksen seuraamukset lisäävät pakolaisuutta ja humanitaarisen avun tarve on noussut entistä suuremmaksi. Kaikki tämä lisää myös länsimaisten demokratioiden haavoittuvuutta. Tarve tehokkaammalle kansainväliselle yhteistyölle on entisestään kasvanut.

Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuustilanne on heikentynyt. Venäjän toimet Ukrainassa ovat muuttaneet turvallisuuspoliittista ympäristöä. Venäjä on lisännyt sotilaallista läsnäoloa ja aktiivisuutta myös Suomen lähialueilla. Venäjä haastaa koko läntistä yhteisöä, mikä vaatii vastaukseksi päättäväisiä toimia, ml. EU:ssa, ja samalla hyvien keskusteluyhteyksien ylläpitoa jännitteiden lieventämiseksi.

Euroopan unioni on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisin toimintakehys ja tärkeä turvallisuusyhteisö. EU:n toimintaa leimaa Ison-Britannian eroprosessi ja sisäinen poliittinen kehitys monessa jäsenmaassa sekä EU:n oman toiminnan tehostamispyrkimykset. Muuttoliike ja terrorismin ja radikalisaation uhka lisäävät odotuksia EU:n toimintakykyä kohtaan. EU:ssa on samalla tahtoa kehittää unionia ja tiivistää yhteistyötä, esimerkiksi turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa.

Ympäristön muutosten myötä pohjoismainen yhteydenpito ja yhteistyö erityisesti Suomen ja Ruotsin välillä sekä transatlanttinen yhteistyö tiivistyvät. Naton toiminnassa pelotteen ja yhteisen puolustuksen vahvistaminen on noussut keskeiseksi. Tämä vaikuttaa myös Suomen ja Ruotsin Nato-kumppanuuksien kehittämiseen. Naton läsnäolo ja toiminta Itämeren alueella vakauttavat turvallisuustilannetta.

Yhdysvaltojen roolin muotoutumiseen liittyy avoimia kysymyksiä. Kiina ja Venäjä pyrkivät laajentamaan vaikutusvaltaansa. Poliittinen kehitys Länsi-Balkanilla aiheuttaa epävarmuutta. Myös Turkin tilanne on muuttunut epävakammaksi. Euroopan itäisen naapuruston kehitys on monin tavoin avoinna ja eteläisessä naapurustossa tilanne säilyy epävakana.

Ulkoasiainhallinnon strategiset painopistealueet 2018–2022

1. Ulkoasiainhallinto edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia työskentelemällä Suomen, sen lähialueiden ja kansainvälisen turvallisuuden ja vakauden hyväksi.

Ulkoasiainhallinnon tavoitteena on yhtenäinen, vahva ja toimintakykyinen EU, joka keskittyy erityisesti kasvuun ja turvallisuuteen. EU:n jäljelle jäävät 27 jäsenmaata ovat aloittaneet kehittämistyön, joka edellyttää Suomelta aktiivista vaikuttamista, ml. EU:hun turvallisuusyhteisönä. Konkreettisia tuloksia tarvitaan erityisesti sisämarkkinoiden syventämisessä, vapaakaupan edistämässä, EU:n ulkoisen toiminnan ja puolustusyhteistyön vahvistamisessa sekä muuttoliikkeen hallinnassa.

Ulkoasiainhallinto edistää Itämeren alueen vakautta, turvallisuutta ja hyvinvointia. Ulkoasiainhallinto syventää käytännön yhteistyötä erityisesti Ruotsin kanssa. Pohjoismaista yhteistyötä hyödynnetään niin alueen kuin kansainvälisten haasteiden käsittelyssä.

Ulkoasiainhallinto tiivistää poliittista ja taloudellista yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa. Nato on keskeinen transatlanttista turvallisuutta edistävä toimija. Ulkoasiainhallinto kehittää laaja-alaisesti Suomen ja Naton yhteistyötä.

Arktisen alueen vakautta ja taloudellista potentiaalia edistetään yhteistyössä alueen valtioiden kanssa. Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta (2017–2019) hyödynnetään niin neuvoston aseman vakiinnuttamisessa kuin Suomen kansallisten intressien eteenpäinviemisessä.

Ulkoasiainhallinto rakentaa yhteistyötä ja pitää yllä vuoropuhelua Venäjän kanssa. Ulkoasiainhallinto vaikuttaa aktiivisesti Euroopan unionin yhteisiin Venäjä-linjauksiin, jotka ovat Suomen toiminnan perusta. EU:n ja Venäjän yhteistyön paranemisen edellytyksenä on, että Venäjä noudattaa kansainvälistä oikeutta ja muita kansainvälisiä sitoumuksiaan.

Ulkoasiainhallinto osallistuu työhön konfliktien ratkaisemiseksi ja yhteiskuntien jälleenrakentamiseksi kriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja kehitysyhteistyön keinoin. Ulkoasiainhallinto vahvistaa rauhanvälitystä ja dialogeja ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopisteinä. Hauraiden valtioiden demokratian, hyvän hallinnon ja kriisinkestävyyden rakentaminen, erityisesti Afganistanista Saheliin ulottuvalla vyöhykkeellä, on tärkeä osa tätä työtä. Tuki demokraattiselle, kestäväälle kehitykselle voi ehkäistä kriisejä ja pakotettua muuttoliikettä. Ulkoasiainhallinto varautuu odottamattomiin tapahtumiin kuten luonnonkatastrofeihin ja muihin humanitaarisiin kriiseihin sekä osallistuu niiden vaikutusten lievittämiseen.

Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden yhteyden merkitys on kasvanut ja ilmenee terrorismin torjunnassa sekä kyber- ja hybridiuhkiin vastaamisessa. Ulkoasiainhallinto osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön terrorismin torjumiseksi ja ääriliikkeiden kasvualustan heikentämiseksi. Terrorismin torjunta vaatii saumatonta yhteistyötä eri toimijoiden välillä, ml. yhteistyön tiivistämistä EU-kumppanimaiden kanssa. Ulkoasiainhallinto työskentelee hybridiuhkien torjumiseksi ja kansallisen kriisinsietokyvyn vahvistamiseksi kansainvälisen yhteistyön keinoin. Ulkoasiainhallinto osallistuu kyberuhkien torjumiseen ja edistää vakautta, turvallisuutta sekä vapaata kanssakäymistä digitaalisessa ympäristössä.

Asevalvontaan panostamalla ulkoasiainhallinto edistää alueellista ja maailmanlaajuisia turvallisuutta. Ulkoasiainhallinto toimii laittoman asekaupan ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi

Toiminnalliset painopisteet Arktiset alueet, Itämeren turvallisuus, Suomen ja Ruotsin yhteistyön vahvistaminen, transatlanttinen yhteistyö ja rauhanvälitys otetaan toiminnassa huomioon johdonmukaisesti.

2. Ulkoasiainhallinto edistää sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää.

Ulkoasiainhallinto työskentelee kansainväliseen oikeuteen nojautuvan kansainvälisen järjestelmän vahvistamiseksi ja sääntöpohjaisen yhteistyön syventämiseksi. Suomelle on tärkeää, että kansainväliset suhteet perustuvat yhteisille, erityisesti YK:n peruskirjan ja ETYJin päämäärille ja periaatteille.

Ulkoasiainhallinnon työssä etusijalla ovat EU:n yhtenäisyyden ja toimintakyvyn vahvistaminen yhteisiin arvoihin tukeutuen. EU:n kehittäminen turvallisuusyhteisönä ja unionin ulkoisen toimintakyvyn edelleen kehittäminen vahvistavat Suomen omaakin asemaa. Yhtenäinen EU vaikuttaa tehokkaimmin yleismaailmallisten arvojen, kestäväen kehityksen ja Euroopan turvallisuuden edistämiseksi.

Ulkoasiainhallinto edistää sopimuksiin perustuvaa kansainvälistä järjestelmää, johon suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointi, ml. yritysten toimintaedellytykset perustuvat.

3. Ulkoasiainhallinto edistää Suomen kasvua tukevia avoimia taloussuhteita ja tukee suomalaisyritysten osallistumista kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin.

Ulkoasiainhallinto edistää avointa taloudellista kanssakäymistä ja kaupan vapauttamista tukevia ratkaisuja sekä EU:n kauppasopimuksia, jotka ovat tärkeä edellytys myös Suomen laajentuville kansainvälisille kauppasuhteille ja Suomen hyvinvoinnille kansainvälisen toimintaympäristön muuttuessa. Ulkoasiainhallinto edistää Suomen vientiä vaikuttamalla liiketoimintaympäristöihin ja kaupan esteitä torjumalla.

Ulkoasiainhallinto tukee suomalaisyritysten osallistumista kansainvälisiin arvoketjuihin ja innovatiiviseen osaamiseen perustuvia kumppanuuksia. Lisäksi ulkoasiainhallinto tukee suomalaistoimijoiden osallistumista kansainvälisiin hankintoihin, Suomen rahoittamiin kehitysyhteistyöhankkeisiin ja digitalisaatiota koskevaan yhteistyöhön sekä edistää osaltaan investointien houkuttelemista Suomeen.

Kaikilla näillä kaupallis-taloudellisilla toimilla ulkoasiainhallinto pyrkii edistämään kestävästä kehitystä Suomessa ja maailmanlaajuisesti. Ulkoasiainhallinto työskentelee kehitysmaiden kestävästä kehityksen vahvistamiseksi myös talouden perustan, työpaikkojen ja elinkeinojen sekä verotuskyvyn vahvistamisen kautta.

4. Ulkoasiainhallinto työskentelee ihmisoikeuksien, tasa-arvon sekä demokratian vahvistamiseksi.

Ulkoasiainhallinto edistää ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja osallistumisen tukemista osana globaalia vastuun kantoa. Kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeusnormiston puolustaminen ja edelleen kehittäminen, ml. rankaisemattomuuden lopettamiseksi, on olennainen osa tätä työtä.

Ulkoasiainhallinto tehostaa työtä tyttöjen ja naisten aseman ja oikeuksien vahvistamiseksi, ml. kansainvälisten toimijoiden työtä tukemalla sekä vaikuttamistyön että resursoinnin keinoin. Tasa-arvoa tuetaan myös avoimen kansainvälisen kaupan säädöstöllä.

Ulkoasiainhallinto toimii yhteiskuntien demokraattisuuden ja toimintakyvyn vahvistamiseksi globaalisti.

Ulkoasiainhallinto tarjoaa suomalaisen yhteiskunnan omaan kehitykseen ja toimintamalleihin perustuva tietoa ja kokemuksia yhteistyökumppanien käyttöön. Koulutuksen ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistaminen Suomen omaa osaamista tarjoamalla on osa tätä työtä.

Ulkoasiainhallinto toimii sen edistämiseksi, että EU:n jäsenvaltiot ovat täysin sitoutuneita unionin perussopimusten noudattamiseen ml. sen arvoihin – kuten vapaus, kansanvalta, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen sekä oikeusvaltioperiaate.

5. Ulkoasiainhallinto edistää Agenda 2030:n toimeenpanoa ja toimii ilmastonmuutoksen torjumiseksi.

Suomi on sitoutunut kantamaan osaltaan globaalia vastuuta kestävän kehityksen Agenda 2030:n toimeenpanossa. Kaikki ulkoasiainhallinnon toiminnan painopisteet edistävät Agenda 2030:n mukaisten tavoitteiden saavuttamista. Kestävää kehitystä edistetään myös UH:n toimintatapojen kautta sekä ministeriössä että edustustoissa.

Ulkoasiainhallinto edistää ilmastopimuksen toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla rajoitetaan ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista, ml. EU:n energia- ja ilmastodiplomatian kautta. Lisäksi ulkoasiainhallinto vahvistaa kehittyvien maiden ympäristöllisesti kestävä kehitystä tukemalla alan ohjelmia näissä maissa, osallistumalla kansainväliseen ilmasto- ja ympäristörahoitukseen sekä normatiiviseen työhön.

Ulkoasiainhallinto tukee kestävä kehitystä työskentelemällä suomalaisen cleantech-osaamisen viennin, innovaatioiden ja investointien tukemiseksi sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseksi. Ulkoasiainhallinto edistää puhtaan energian ja kiertotalouden ratkaisuja.

Arktisen yhteistyön kautta edistetään niin turvallisuutta, ympäristö- ja ilmasto kuin kaupallis-taloudellisia näkökohtia sekä arktisen alueen että globaalimman hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

6. Ulkoasiainhallinto palvelee.

Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, kansalaisia, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan ja ketterään edustustoverkkoon jonka tarjoamia väyliä ja välineitä tulee hyödyntää maksimaalisesti.

Nopeasti muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta tehokasta ennakointia, seuranta, analyysiä, tiedon jakamista ja resurssien joustavaa käyttöä. Monipuolinen osaaminen mahdollistaa Suomen tavoitteiden edistämisen ja paremman riskien hallinnan, osana kokonaisturvallisuutta, nopeastikin muuttuvissa oloissa. Keskeisellä sijalla on Suomen ja ulkoasiainhallinnon oman kriisinkestävyyden vahvistaminen.

Ulkoasiainhallinnon keskeinen vaikuttamisen väline on vahvaan osaamiseen ja tiiviisiin verkostoihin perustuva tehokas kahden- ja monenvälinen diplomatia eri tasoilla. Ulkoasiainhallinto kiinnittää enenevästi huomiota digitalisaation hyödyntämiseen, ml. sosiaalinen media toimintaympäristönä.

Ulkoasiainhallinto palvelee yrityksiä. Keskeistä on Team Finland -rakenteiden toiminnallistamiseen tähtäävä työ. Edustustojen päälliköiden roolia ja vastuuta Team Finland -toiminnan maajohtajina selkeytetään. Edustustojen rooli vienninedistämässä vahvistuu ja perustuu tiiviiseen yhteistoimintaan Business Finland -organisaation kanssa. Käytännön vienninedistämisen osaamista UH:ssa kehitetään määrätietoisesti.

Ulkoasiainhallinnon tarjoamia kansalais- ja konsulipalveluja käyttää kasvava määrä suomalaisia. Muun muassa matkustusturvallisuus ja sen parantaminen, hädänalaisten suomalaisten avustaminen ulkomailla, viisumien ja passien myöntäminen, kuolemantapausten hoitaminen, maahantulo- ja perheenyhdistämisasiat jne. ovat kiinteä osa ulkoasiainhallinnon jokapäiväistä

palvelua. Varmistetaan, että ulkoasiainhallinnon tehtäviin kuuluvat palvelut ovat myönteinen tekijä kilpailtaessa Suomeen muuttoa harkitsevista kansainvälisistä osaajista. UH:n tarjoamia kansalaispalveluita kehitetään ottamalla huomioon uudistunut kansalaispalvelulaki.

Suomen intressejä edistetään tehokkaalla viestinnällä ja maakuvatyöllä. Ulkoasiainhallinnon maakuvatyössä lähtökohta on Suomi länsimaiseen arvopohjaan nojaavana oikeusvaltiona ja tasa-arvoisena, dynaamisena pohjoismaisena hyvinvointivaltiona, jonka tärkein poliittinen viiteryhmä on Euroopan unioni. Taloudellisia ulkosuhteita edistetään nostamalla esiin suomalaista osaamista, osaajia, ilmiöitä, kulttuuria sekä yhteiskunnan vahvuuksia.

Ulkoasiainhallinto viestii ajanmukaisin keinoin. Olennaista on koko ulkoasianhallinnon viestintävalmiuden parantaminen.